

Lázár Balázs

Gondolatok a Nemzeti Összetartozás Emlékhelyén

Lázár Balázs
(1975, Szolnok) költő,
színművész, Budapesten él,
Bella István-díjas

In memoriam Illyés Gyula

Százat léptem lefelé, majd újból
százat fel a szürke kockaköveken,
az enyhe lejtésű andezit rámpán,
miközben véletlenszerűen elszórt,
kisebb-nagyobb méretű helységnevek
követték mozgásom kérlelhetetlen
figyelemmel, száz év távolából.

Se térkép, se veszteséglista, se
síró angyal, se katonacsizma.
Csak nevek. Tizenkétezer ősi
üzenet gránittéglákba vésve,
hogymagunkra ismerjünk általuk,
megértsük, kik voltunk, mivé lettünk,
mi lett volna, ha erősebbek vagyunk
végzetünknel, a körülményeknél,
vagy legalább jobb döntéseket hozunk.
Csak nevek. Mégis sokat jelentenek.
Ha kimondod, titkos varázsigéket,
tánca visznek térrel és idővel
és ellenállhatatlan erővel,
szorosan tartanak, nem eresztenek,
forognak veled régi történetek,
bennük sorsok, tájak, arcok és álmok,
teremtő ihlet, mely egy népet átfog
és megtart, mint víz a súlyos hajót:
a jelenlétbe beárad a Volt:
megérint lüktető emlékekkel,
halott kövekből sugárzó étellel...

Betűk, szavak kavarogtak szemeim
előtt, hogy összeálljanak mondattá,
új szövegtestté, elképzelt egészé
az öntudat gyűrött vetítővásznán,
melyet kifeszít sorok közt a hiány.
De tulajdonképpen mi ez a hely?
Sírgödör? Lövészárók? Zsákutca?
Pompás promenád a mennybe, pokolba?
Emlékezet hajtottá időgép, mely
párhuzamos szellemi világokba
röpít összevissza, mivel szakszerű
működtetéséhez senki sem ért?
S mit kezdünk vele az új évezredben?
Főleg, ha a téma oly kényelmetlen?
Van értelme még erről beszélni?
Izzó vitákban lassan elégni?
Vagy hallgassuk el? Csináljunk viccet
belőle? Hisz van itt Malacka, Sörkút,
Bácsi és Botfej, Kispöse, Sztrippa...
Ha lehet jó megoldás, mi a titka?

Oly sok a kérdés... de az emberek
égő szemekkel, a szájuk szélén
bölc, finom mosollyal olvasták fel
körülottem a neveket, mintha
élő s elhunyt kedves ismerősöket.
Aztán egyszerre elhalkult minden,
ahogy négy méter mélyen félhomályba
értem, s e furcsa alvilági létben
szívünkre hült lassan száz év magány.
Hét gránittömb közt lobogott a láng,
hét vezér helyett hét részre szagatás –
a megmaradt ország szimbóluma.
Körbeálltuk, megannyi néma árva,
s lejátszódott láthatatlanul ezer
év vérben-tűzben edzett valósága.

Nem tudom, meddig lehattunk abban
 a szép, szomorú, közös magányban,
 mikor a csönd örvény-centrifugája
 kilökött újra a kemény rámpára,
 s immár a másik oldalon vártak,
 lélekben is emelkedőn, a fényben
 remegő falu- meg városnevek,
 s belém nyilallt: ez hogy történhetett?
 Ki a felelős? A nagyhatalmak?
 Az áruló nemzetiségek? Mohó
 szomszédok? A saját uralkodó
 osztályunk? A kiegyezés bábái?
 Tisza, Károlyi, Kun Béla, Horthy?
 Mind együtt? S kell-e bárkit is okolni?
 Hisz oly sok veszteség után talán
 törvényszerű volt egy nagy összeomlás.
 S mit kezdünk ma már igazunkkal, ha
 rajtunk kívül ez nem érdekel senkit
 két karantén között, mikor a beteg
 bolygó nyomja vissza mérgeinket ránk,
 s meglehet, újabb száz év múlva, talán
 az emberi létezés alkonyán,
 győztesre, vesztesre is ugyanaz vár?
 Hát mért fáj még az átrajzolt határ?

Így értem fel éppen az utcaszintre,
 s mintha rám akarna dőlni, tornyosult
 előttem a kupolás Országház,
 középpontjával szemben szédültem szinte.
 Összeért akkor magasság és mélység,
 kifényesedett a benti-kinti tér s kép,
 mint annak, ki a halálból tért vissza:
 minden könnyű volt, eleven és tiszta.
 Az emlékmű két oldalát tiszafák
 ölelték örökzöldbe korlátok
 helyett. Mert a természetben összeér,
 egymásba fordul minden vég és kezdet.
 Kinő a fű a fojtó tűz után,
 s a hamu táplálja az éhes földet.
 A tengerig elérhetünk a Dunán,
 és van úgy, hogy a kevesebb majd több lesz.